

***** VESTNIK *****

PROSVETNE ZVEZE V LJUBLJANI

Izhaja mesečno. — Celoletna naročnina s prilogo »Prosvetni oder« znaša 8 lir. — Naroča se: Prosvetna zveza v Ljubljani, Miklošičeva cesta 7.

ŠTEV. 2.

FEBRUAR 1942-XX.

LETO XXI.

Sveta si zemlja...

(Dr. T. D.)

Poletje

Poletje vabi človeka v hribe, kamor pastirček stopa za tropom ovčic in kaže pot v kraljestvo zelenja in hladu in mirnega odpočitka. Tedaj se odpravimo z gospodom Hudournikom iz mesta v hribe in se z lepega razglednika ozremo na lepoto naših goric in našega hribovja, na vrhu katerega se bleste lepe cerkvice. Toda naše oči iščejo še dalj in gredo z oblaki še čez te višine, ne samo tako visoko, kjer rastejo naše cvetlične redkosti blagajke, temveč še dalj do planik in rododendrona, do svišča in murke, do narcis in encijana. Toda lepa roža blagajka bo še vedno najlepši kras našega hribovja in bo vabila našega planinca k sebi v vrhove, kakor bo drugega vabil lov in bogastvo naših gozdov. Z lokom in s strelji prek dolin in gor je že zdavnaj pel neki klasičnik, tako hodi s puško tudi naš lovec skozi gozdove in pašnike, zalezujoč v določenem času divjad, ki gleda skozi goščo in kateri bolj privoščimo, da bi jo vzel fotograf na muho, kakor pa lovec. Toda lovec ne hodi samo zato po naših lepih gozdovih, da ubija, temveč da uživa naravo, lepoto rosnih jutrov, nočnih straž, napetega čakanja in srečnega dogodka.

In z gora nas vodi pot v dolino, da se sami potopimo v valovje naših žit, v valovje našega ljudstva, ki v vročih

mesecih tako rado roma na prošenja in žegnanja in božje poti, ki so svojevrstna lepota našega naroda. Naše bele Kranjice stopajo v cerkev Pri treh farah, kakor bi kdo drugi rad na Brezje ali Višarje, na Sveto goro ali Črno goro, da priporoči svojo žalost in skrb Njemu, ki drži usodo človeka in naroda v svoji roki. In koliko bolesti in skrbi je danes v naših srcih in koliko molitev kipi v takih romanjih v nebo in koliko milosti in utehe daje to zbiranje v imenu božjem. Romar stopa potolažen iz cerkve, gre med grobovi, ko da se je sam dvignil iz njega žalosti in obupa. In stopi k stojnici, da si kupi spomin na dobljeno uteho in tolažbo v težkih dneh. Fant stisne dekletu v roke lectovo srce z ogledalom. Da se ljubljeni obraz pokaže sredi srca kot v odsevu in prisposdobi, a tudi z verzom, ki naj govori glasno in ubrano, kar ustna tako težko priznajo. Taka romanja so romanja ljubezni, prošnje za uteho srca, žalosti in za oglasitev src v dvoje. — Tedaj naša zemlja poje kot zvonovi, ki ves dan pritrkavajo, kajti pri nas je prošenje, je žegnanje, je romarska nedelja, je tolažba in up, ki ne vara in pravi, da bo visoko poletje dozorelo tudi naše prošnje in bo dalo sad, kakor bi ga vsak izmed nas in vsi skupaj radi. In s tem stopamo iz poletja v jesen.

Jesen

Ajdova polja, okoli katerih brenče čebele, naznanjajo jesen, ko je spravljena otava in se bliža čas pospravljanja zemlje plodov. Oko se komaj napase te lepote, vijoličastih prog med zadnjim zelenjem in požetim žitom. Kmet pa moli, naj mu slana ne uniči tega zadnjega pridelka, tega črnega zrnja, ki nam daje moko in ajdove štruklje, dehteče žgance, pristno slovensko jed, ki diši človeku tem bolj, čim dlje je od doma. In preko ravnine prihitijo v vinske gorice da oberejo še trst in stisnejo mošt iz polnega grozdja. Gorice ožive, brente na hrbtih so polne zrelega grozdja, ki opaja s svojo polnostjo in je nadahnjeno kot dehteče lice mladenke, ki ga trga. To je življenje slovenskih dolenskih gor, veselje trgatve, ko se polnijo s starim vinom v slavo novega, ko se pojo zdravice sv. Urbanu, zavetniku gor, in vsem Slovencem, kakor jih je pel Slomšek. In tedaj zvane čaše in pobratimije in po goricah se razlega lepa narodna pesem, ki pravi:

In pride dan in pride noč,
spet v kolu bomo stali
in desne roke si drugoč
kot stari bratje dali.

Zapeli bomo tistikrat:
Oj, hvala Oče mili,
saj ni bilo še zadnjikrat,
ko skupaj smo ga pili!

Z drevja se smeji zrelo sadje, ki kar vabi pogled in roko, da se vzpravnaš in stopaš na prste in sežeš po jabolku in se ne čudiš več, da se je Adam dal zapeljati temu lepemu sadežu. Tako se polna jesen blesti izpod listja našega drevja in nudi mimo-idočim lep pogled, mu vzbuja skomine, ko mu ponudi zaslužek, mladini pa zdravo pičo in misel na suhe krhlje in jabolčnik. Pa tudi zemlja daje iz sebe, kar je vse leto plodila in zorela v sebi. Dolge vrste populjene repe čakajo, da jo zlože na vozove in zvožijo v kleti in jame. Na ostalih pa kopljejo krompir in pastir že znaša skupaj krompirjevko, da bo zakuril na pusti jesenski paši. Dim se vlač

nizko nad njivami in pašniki in se dviga pod drevesa, ki že vsa rde skozi meglo. Jesen je dala svoj plod in človek gre zadovoljen po poti v pisane barve gozdov in polj z veselo pesmijo v srcu: rodil je pomladni znoj, rodila poletna žetev in dala je zemlja ne samo barvnih lepot za oko, temveč tudi dobrot in sadov, ki bodo prehranili naš rod še čez zimo v novo nam poletje in novo jesen. Človek bi snel klobuk pred plodnostjo zemlje, na katero pada sedaj topla odeja za zimsko spanje. Pisano življenje se steka k svojemu koncu, pokrajina in človek hitita mimo pokopališča v grob, pa tudi z upom na novo pomlad. Ali ni to misel zajel umetnik tega jesenskega občutja?

Zima

Sneg je pokril naše vasi in našo pokrajino. Vse življenje s cest in polj je zaprl v toploto domače hiše in družine. Človek hvali dobroto toplega ognjišča in misli na tiste, ki ne sede letos ob domačem ognjišču in si ne grejejo rok ob toploti domačega ognja, ne domačih src. Marsikdo si bo priklical v srce žalostni napev slovenske pesmi, ki ga ne bo mogel spraviti iz grla: »Po gorah je ivje, po ravnem je mraz, — oh, kje si ti dekle, oh, kje sem pa jaz?«

Tedaj, ko »sever neusmiljeno brije in se ne spravi stran«, se zapremo v lepo domačnost kmečke izbe in naše stare ženice vzamejo v roko kolovrat, ki je še ostal v hiši iz tistih davnih lepih časov, ko so si naša dekleta in žene same delale oblačila iz čistega »mezlana«, in predejo volno in pojejo »Le predi, dekle, predi, in tenko nit naredi, da se ne bo krotičila...« In tu se predejo tedaj zgodbe in pravljice, pripovedke in slavni čini našega naroda, tu ima vznik naše narodno blago, ki danes še prav tako živi v teh zimskih večerih, kakor svojčas in ga babice pripovedujejo vnukom in potem v starih letih zopet ti vnuki drugim. In tako gre vez od rodu v rod — to je preja narodnega izročila in mu pojemo še sedaj: »Le predi to

prejo, predi, pa tako, da se ne bo podoba našega naroda krotčila«, temveč naj čista in ravna teče iz krvi v kri... To so zimski večeri, pripravniki za Mohorjeve večernice in za Slovenčev koledar, ko jih prebira staro in otroci, dočim mladina drvi po smučeh po pobočjih in grebenih naših gora in uživa lepoto zimske pokrajine, toplo to planinskega sonca in živahnost ježe na smučeh, starem našem svojskem bloškem vozilu po snežnih planotah.

Naše planine so tedaj čez in čez smučine, ki vodijo mladino v tiho planinskega in gorskega počitka, mimo zapuščenih planinskih staj in zasneženih vasi, po pobočju navzdol, vedno niže in niže v vas na ravnini, kjer se ustavi tako smučar, kakor tudi tisti, ki je v vasi ostal pred znamenjem božje Matere, da pomoli zase in za bodoči rod, za varstvo njega, ki je posvetil trpljenje in mu zagotovil odrešenje in pot iz muke v slavo!

Nekatere misli iz adventnih pridig škofa ljubljanskega v letu 1941.

I.

V zmedu sedanosti in v katastrofi, ki gre kot vihar čez Evropo, iščemo jasnosti in poguma v božji besedi svetega pisma. Nikjer drugod odgovora ni na nešteto vprašanj. Odgovori iz božjega razodetja so resni, v dno duše pretresljivi, pa tolažljivi obenem. Adventne nedelje želim z božjo pomočjo v to porabiti, da Vam nekaj teh odgovorov povem.

Danes čujem govoriti tudi resne ljudi, da **umor ni več zločin**, ampak junaško dejanje, ko so dandanes nekatere naravne vrednote politične narave višje kot verske, nadnaravne.

Proti temu mnenju stoji božje razodetje: Umor je in ostane vnebovpijoč greh, ki božjo pravično kazen izziva, pa naj gre za **letnih 20.000 umorov nerojenih človeških bitij** med slovenskim narodom, ali za uboj sočloveka brez obtožbe in brez obsodbe — umor na lastno pest, iz političnih, socialnih ali nacionalnih razlogov ali iz osebne maščevalnosti.

Nespremenljivo veljavna resnica je: Edini Bog je gospodar nad človeškim življenjem — od vsakega pa, ki ima od Boga poverjene oblasti nad življenjem bližnjega, se bo nedolžno prelita kri terjala ob svojem času neusmiljeno. »Glas krvi tvojega brata vpije k meni iz zemlje« (Gen. 4, 10), je dal zapisati Gospod na prve strani sv. pisma.

Rop tuje lastnine in njeno uničevanje je in ostane greh zoper sedmo božjo zapoved, pa naj to vrši kdor koli in kakor koli, pod kakršno koli pretvezo, s katero skuša opravičiti svojo nasilnost.

Bog je z neizbrisljivimi črkami napisal: **Ne ubijaj! Ne kradi! za vse čase in za vse ljudi**. Nikdar ni in nikdar ne bo preklical in razveljavil teh svojih zapovedi za nikogar in za noben čas. Le On sam, Gospod nebes in zemlje, je tudi gospodar človeškega življenja in človeškega imetja. On sme razpolagati z njim, noben človek samovoljno tega storiti ne more brez greha, ki vpije z zemlje do neba po maščevanju.

Danes preveva mnoga srca, ki so krivico pretrpela, želja po maščevanju. Tudi to je grenka vinika na trti, ko jo je Gospod zasadil v svoj vinograd. Sv. Pavel je Rimljanom, krivavo preganjanim zaradi Kristusove vere pisal: »Ne delajte si, preljubi, sami pravice, ampak dajte prostora božji jezi; zakaj pisano je: Meni gre maščevanje, jaz bom povrnil, govori Gospod« (Rim. 12, 18, 19). In to je še danes za vsakega kristjana obvezno navodilo.

Tudi tisti so krivi pred Bogom, ki sami grešnih dejanj ne vrše, a kakorkoli sodelujejo pri grehu, ali tako, da osebno pomagajo pri grehu ali pa da podpirajo stvarno ali duhovno dru-

ge, da morejo lažje grešiti, ali pa če odobravajo in hvalijo greh in tako grešnike še bolj zavajajo v usodno zmoto. Taki so krivi tujih grehov in nosijo soodgovornost pred večnim sodnikom.

Nobena zapeljiva fraza, nobeno na videz upravičeno geslo o svobodi in narodnosti ne opravičuje sodelovanja pri grehu, ne dovoljuje izjeme pri božjih zapovedih, ki so dane za vse ljudi in za vse čase. Posamezen človek in narod, ki svojo bodočnost gradi na kršitvi božjih zapovedi, gradi na pesek. Prej ali slej se bo uresničila Jezusova zapoved o tako zgrajeni hiši: **»In padla je in njena podrtija je bila velika«** (Mt 7, 27).

II.

Tu velja tista beseda Jezusova, katere mnogi ne slišijo radi in nam zamerijo, če jo rabimo: **»Kaj namreč človeku pomaga, če ves svet pridobi, svojo dušo pa pogubi«** (Mt 16, 26).

To besedo zamerijo vsi tisti, ki priznavajo samo naravne cilje in se trudijo, da bi razmere zemskega, minljivega življenja godno in udobno uredili, za nadnaravni cilj se pa ne samo ne zmenijo, marveč ga izrecno odklanjajo. Na zemlji si ustvariti raj, drugod ga ni! Verski nauk o večnosti in o večnem cilju človeškega življenja imenujejo sladkega strup — opij — ki človeka omami, da mirno prenaša krivice tega življenja in se da brez odpora izkoriščati v sladkem upanju na plačilo v večnosti, katerega ni, ki pomeni kvečjemu prijetne sanje, iz katerih se človek le še nesrečnejši zbudi. Tako govore in pišejo.

Trta brez sadu je vse to početje, nič več. Danes, ko se temelji gospodarskega in družabnega življenja majejo in ves svet čuti, da bo moralo priti nekaj boljšega, če naj človeški rod sploh še ostane, se mnoge skupine — med seboj nasprotne — trudijo, da položijo človeškemu življenju boljše osnove in ga usmerijo k trajnejši sreči.

Eno je gotovo: Tisti novi red, ki

izključuje večni cilj, človeku življenja izboljšal ne bo. V takem redu bo ostalo človeško življenje in sožitje nesmiselno, ladja življenja bo priplula v mrtev pristan. Razvoj bo šel v smrt, ne pa v življenje.

Veliko nesrečo v človeštvu, katere prav zdaj prenašamo, je povzročilo mnenje, da v posvetnih in zemskih zadevah Bog nima besede, da se torej nanj in na njegove zapovedi ni treba ozirati.

Vem, da bi se mojim današnjim izvajanjem posmehovali mnogi, ki danes med nami načrte delajo za novo boljšo ureditev razmer, pa jih ni tukaj, da bi me slišali. Da, pomilujejo nas, ki še verujemo v nadnaravni cilj svojega kratkega zemskega življenja. Naj nas zasmehujejo! Po besedah sv. pisma je to smeh neumnih, katerih je brez števila (Prid 1, 15; Ps 15, 1).

III.

Ko prosimo Boga, da nas reši in ohranja in se pozivamo na usmiljenje božje, moramo sami posnemati tisto lastnost božjo, na katero se obračamo in želimo, da bi jo Bog nam posebno izkazal. **»Bodite torej usmiljeni, kakor je tudi Vaš Oče usmiljen«** (Lk 6, 36), opominja Zveličar.

V prav takih stiskah kakršne preživljamo, je priložnosti dovolj, da smo usmiljeni do svojih bližnjih, ki ravno toliko ali še več trpijo kakor mi. Hvala Bogu, strašna stiska in beda je vzbudila v srcih našega siromašnega naroda veliko sočutno ljubezen in usmiljenje. In če to ne bo samo trenutno ginjenost, ampak bo sočutno razumevanje stiske bližnjega prešlo v naš narodni značaj in postane trajna narodna krepost, tako da se bo usmiljenje kazalo v mišljenju, v sodbah, v dejanjih in odpuščanju potem bomo duhovno pripravljene in moralno vredne usmiljenja, katerega nam Bog hoče v očetovski skrbi nakloniti. Božja beseda blagruje usmiljene prav zaradi tega, ker postanejo usmiljenja vredni in ga bodo dosegli: **»Blagor usmiljenim, zakaj ti bodo usmiljenje dosegli«** (Mt. 5, 7).

Molitve in prošnje neusmiljenih bodo pri Bogu na gluha ušesa naletela, kakor sv. Duh že v Stari zavezi trdi: »Kdor zamaši svoje uho siromakovemu vpitju, bo tudi vpil, pa ne bo uslišan« (Preg. 21, 13). In sveti apostol Jakob napoveduje: »Brez usmiljenja bo sojen, kdor ne skazuje usmiljenja« (Jk 2, 13).

Drugo, kar nas vredne stori usmiljenja, je krščanska edinost, ki je bistvena krepost krščanstva. Cerkev, ki jo je Kristus ustanovil, nosi na sebi božji znak edinosti. Na tem znaku se prava Kristusova Cerkev spozna od vseh drugih verskih družb, ki si naslov Kristusove Cerkve prisvajajo. Potem takem morajo tudi člani Cerkve med seboj biti edini. Vez edinosti jih mora družiti z glavo Cerkve, s Kristusom, kakor so udje telesa z glavo in med seboj povezani v en organizem.

S tistimi, ki drug nauk zastopajo in širijo, ne smemo biti edini, ker bi se s tem odtrgali od edinosti z Bogom. Sveti Janez, ki je zapoved lju-

bezni od vseh, tudi do sovražnikov, najbolj poudarjal, pravi takole: »Če kdo k vam prihaja in ne prinaša tega nauka, ga ne sprejemajte v hišo in ga tudi ne pozdravljajte. Kdor ga namreč pozdravlja, se udeležuje njegovih hudobnih del« (2 Jn 11). Dobro si zapomnite te besede apostola ljubezni. Dandanes so nam nujno potreben in jasen opomin. Ko bi se ga točno držali, koliko manj zmot bi se bilo razširilo med nas!

Edinosti ne smemo imeti s svetom, kakor ga Kristus imenuje t. j. z ljudmi, ki po svojem mišljenju in nazoru nasprotujejo božji resnici, so Kristusu odtujeni ali celo sovražni. To je svet, o katerem Kristus govori, da ga je prej sovražil kakor apostole. Svoje, tudi nas, je Jezus odbral od sveta, »zato vas svet sovraži« (Jn 15, 19). Za svet, ki nas sovraži in preganja, moramo moliti, ne smemo pa z njim iskati edinosti v mišljenju in dejanju, ker s tem bi odpadli od Kristusa in njegovega telesa. »**Ne ravnanjate se po tem svetu**« (Rim 12, 2)!

(Dalje prihodnjič.)

Pomen društvene knjižnice

(V. Z.)

Brez dvoma je, da se pred našimi očmi ruši stari svet in da stojimo na pragu nove dobe. Za to novo dobo, ki trka na vrata se je treba pripraviti. Zlasti pa je treba mladino za to dobo vzgojiti. Doraščajoči mladini moramo pokazati na neizčrpne bogate zaklade, ki jih hrani katoliška vera. Tej mladini je treba pokazati pravo pot iz teme zmešnjav proti jasnemu resničnemu cilju življenja. Žnova in znova je potrebno opozarjati po naših društvih na življenje po veri in na njeno dejansko izživetje. Ako bi ljudje in narodi živeli po veri in si osvojili tiste smernice, katere je podal Leon XIII. in Pij XII. ne bi čakali sedaj teh žalostnih časov in ne bi prišli v razmere, katere doživljamo. Kajti nova doba bi že zdavnaj zasijala nad zemeljsko oblo in osvetlila

tudi z žarki lepega življenja naš narod. Tako pa vidimo, da umira stari svet v bolečinah, da se v tem groznem svetovnem trpljenju poraja novo življenje, ki napoveduje lepšo bodočnost.

Naloga vseh katoliških prosvetnih društev v sedanjem času je, da z dobro knjigo vplivamo na socialni in izobraževalni razvoj našega naroda. Prav sedaj je nastopil čas, da posvetimo vso skrb društveni knjižnici. Dvorane naših domov so večinoma zasedene in služijo drugim namenom. Knjižnici pa je podana možnost, da vrši svoj kulturni apostolat med ljudstvom. Knjižničar naj posveča prvo skrb **nabavi dobrih knjig**. Dejstvo je, da ljudstvo samo od sebe ne posega po knjigi tako, kakor bi bilo želeti. Zato pa je knjižničar v današnjih

dneh nekak posredovalec, ki preprostemu ljudstvu daje primerno knjigo. Zato pa mora biti knjižničar na tekočem, to se pravi: on mora poznati knjige, ki izidejo, on mora dalje knjige nabaviti in končno mora knjige tudi priporočati in rekli bi vsiljevati čitateljem.

Da more knjižničar vršiti svojo nalogo, mu pomaga naš »Prosvetni Vestnik«. Vestnik seznanja knjižničarja katere knjige so izšle in katere so zlasti primerne za društvene knjižnice. Danes posebno opozarjamo na tri zbirke. Prva zbirka je »Slovenčeva« knjižnica, katera izhaja vsakih 14 dni. Vsaka knjiga velja 5 lir. Kakor nam dosednji izvodi kažejo, so vse knjige, ki izidejo v »Slovenčev« knjižnici primerno in dragoceno berilo, ki spada v društveno knjižnico. Zato naj bo vsaka društvena knjižnica naročena na »Slovenčevo« knjižnico.

Druga zbirka pa je »Naša knjiga«, ki izhaja v okviru Ljudske knjigarne v Ljubljani. Celoletna naročnina za 6 knjig, od katerih ima vsaka nad 300 strani, znaša 198 L, lahko pa se odplačuje mesečno po 14 L. V bodočem letu izidejo med drugimi dragocena povest »Kirurgovo življenje« in roman »Ognjišče« v dveh delih. Naročniki Naše knjige imajo 25% popusta na knjige iz založbe Ljudske knjigarne.

Končno opozarjamo še na seznam kolekcij, ki jih nudi Naša knjiga in obsegajo: 1. **Otroške in mladinske knjige.** Velikokrat so društva prav za mladinske knjige v zadregi in mladina je tudi naraščaj za knjižnico. Njena domišljija je neizčrpna, pravljice, bajke, pripovedke, pa tej mladini nudijo obilo sonca. Te zbirke obsegajo po štiri in več knjig in cena se giblje za vso zbirko od 6 do 38 L. **Drugi oddelek teh kolekcij** pa obsega povesti in romane domačih in tujih avtorjev. Vse to so le leposlovna dela, ki bogate človekovo srce in dvigujejo njegovega duha. Tudi te zbirke obsegajo tri do šest knjig in njihova cena se giblje od 6 L dalje. Po-

sebno bi v tej zbirki opozorili knjižničarja na kolekcijo števil. 33, ki obsega 8., 9. in 10. zvezek Jurčičevih spisov in stanejo vsi trije zvezki 12 L. Sem spada tudi kolekcija št. 37, ki obsega nadaljnje štiri zvezke Jurčiča in stane 15 lir. Kolekcija 54 in 55 imata 8 knjig od Pregelja, in vsaka stane 46 lir. V knjižnico spada dalje **Levstik in Erjavec**, katerega nam nudi kolekcija št. 56 in 57. Vsaka obsega štiri knjige.

Ko bo knjižničar naročil iz omenjene zbirke knjige in jih vpisal v seznam, tedaj je njegova naloga, da te knjige nudi čitateljem. Vsako novo knjigo naj oglasi na **društveni deski**. Posebno desko pa naj napravi za mladino, kjer naj bodo označeni novi mladinski spisi. Ko knjige prečitajo prvi čitatelji naj knjižničar te naprosi, da jih priporočajo svojim prijateljem in znancem. Knjižničarjem svetujemo dalje, da naj si izmed najbolj pridnih čitateljev osnujejo **čitateljski krožek**. Ta krožek skličemo večkrat v knjižnico na sestanek s sledečim dnevnim redom: razgovor o novih knjigah. Na takem sestanku naj knjižničar zbere ali določi dobre čitatelje, deklamatorje in recitatorje. Ti naj izberejo najbolj zanimivo poglavje iz pravkar prebrane knjige. Nato naj knjižničar skliče bralni ali literarni prosvetni večer ali prosvetno uro. Morda kako nedeljo popoldne. Na taki bralni uri ali literarnem sestanku naj nastopi krožek njegovih čitateljev z dobro pripravljenimi recitacijami. Končno pa naj eden izmed odbornikov, naj bo to knjižničar ali predsednik oznani navzočim katere nove knjige so prišle v knjižnico in v kratkih besedah tudi opozori na vsebino. Na ta način bo knjižničar knjigo približal ljudem. S tem pa bo dobro knjigo uvrstil v smotrno vzgojo društvenih članov.

Knjiga vzgojno vpliva na človeka. Na tistih temeljih, na katerih je ljudska šola vzgojila človeku znanje, je treba graditi. Človek mora vedno in vedno svoje znanje poglobljati, svoj pogled pa mora imeti uprt v sodobno

življenje. To delo pri nas vršijo ali so vršile razne mladinske organizacije. In danes je prišla ta naloga ali bolje rečeno apostolat na ljudsko knjižnico. Bistvena naloga ljudske knjižnice je, da se čitatelji utrdijo v verskem prepričanju, da dobe pravi pogled na sodobne socialne potrebe in reforme in da se spopolnujejo tudi v svojem poklicnem delu. Vse to se godi potom dobre knjige. Mi katoličani znamo korakati v strujenih vrstah. Manjka pa nam dobro izobrazjenih poedincev v vsakodnevnih bojih. Zato je tudi naloga knjižničarja, da vzgoji poedince voditelje, da dobijo dovolj duhovne hrane v dobri knjigi. Zavedajmo se, da je duša naroda izobrazba in prosveta in da ta duša živi in raste, ker se hrani iz

plemenite, dobre in lepe knjige. — Iz vsega tega je razvidno, kako važna naloga je danes zaupana društveni knjižnici in njenemu knjižničarju. Društva se premalo zavedajo sodobnega apostolata svojih knjižnic. Ne zavedajo se, da je društvena knjižnica danes organski člen pri katoliškem vzgojnem načrtu. Vsa vprašanja, vsi sodobni problemi, ki zanimajo mladega človeka se zrcalijo v literaturi. V dobro urejeni društveni knjižnici bo našel vsakdo možnost, da se poklicno izpopolnjuje, da spozna zgodovinski razvoj svojega naroda, da se more pečati s sodobnimi vprašanji združništva in z onimi vprašanji, ki stojijo na pragu nove dobe in novega sveta.

Društvena kronika

Zadnji številki Vestnika smo priložili položnice za naročnino Vestnika. Naročnina znaša za vse leto 8 L. Zaradi tega prosimo, da nam naročniki blagovolijo naročnino nakazati.

Revizija: Revizija je bila speljana v prosvetnih društvih ljubljanske, črnomaljske in trebanjske dekanije. druge dekanije pridejo kmalu na vrsto. Pri tej priložnosti smo ugotovili, da trpijo mnoga društva škodo na domovih. Opozarjamo jih, da je treba škodo oceniti po zapriseženih občinskih cenilcih!

Prosvetno društvo v Zeleni jami je v nedeljo 4. januarja uprizorilo igro »Revček Andrejček«. Isto društvo je uprizorilo 17. in 25. januarja spevoigro »Janko in Metka« Vse uprizoritve so dobro uspele.

Prosvetno društvo na Čatežu pod Zaplazom je uprizorilo v nedeljo dne 1. februarja v našem domu Jurčičevo igro v petih dejanjih »Domen«. Igra je bila dobro obiskana in so igralci podali prav lepo svoje vloge.

Veliki frančiškanski križarji so uprizorili v frančiškanski dvorani 1. in 2. februarja zanimivo igro o »Vraž-

jem mostu« in pa spevoigro »Kovačev študent«. Obe predstavi sta bili dobro obiskani.

Stolna prosveta v Ljubljani je uprizorila 18. januarja tridejansko komedijo pod naslovom »Zmešnjava nad zmešnjavo«. Za predpustni čas je komedija zelo primerna in so se obiskovalci obilo zabavali.

»Upniki na plan«, zabavna komedija, je naslov igre, katero so uprizorili člani frančiškanske prosvete v nedeljo 8. februarja v frančiškanski dvorani.

Rokodelski oder je uprizoril odlično komedijo »Velika skušnjava«. To delo je po svojih vsebinskih vrednotah in zelo posrečenih komičnih situacijah pritegnilo gledalce, tako da lahko čestitamo rokodelskemu odru, ki zlasti letos kaže veliko delavnost. Isti oder je uprizoril Fjordovo »Maturo«, 2. februarja v Rokodelskem domu. Dejanje te komedije se vrši v ženski gimnaziji. Prisrčna in zabavna vsebina ter posrečena zasedba vlog je povzročila, da je bila predstava na zelo visoki višini.

Odstotek od vstopnin

za javne kinematografe pobira odslej: „Società Italiana degli Autori e Editori“

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino

na podstavi kr. ukaza z dne 3. maja 1941-XIX št. 291,

glede na svoji naredbi z dne 1. avgusta 1941-XIX št. 76 o postavitvi krajevnih organizacij društev Udruženje Jugoslovenskih Muzičkih Autora UJMA (Društvo jugoslovanskih glasbenih avtorjev) in Udruženje jugoslovenskih Dramskih Autora UJDA (Društvo jugoslovanskih dramskih avtorjev) v likvidacijo in z dne 1. avgusta 1941-XIX št. 77 o dovolitvi društvu »Società Italiana degli Autori e Editori«, da sme poslovati v Ljubljanski pokrajini,

na podstavi odločbe ministrstva za prosveto bivše jugoslovanske vlade z dne 7. marca 1938 št. 529,

upoštevaje, da skrbi društvo »Società Italiana degli Autori ed Editori« namesto društev UJMA in UJDA za zaščito avtorskih pravic v Ljubljanski pokrajini in

smatrajoč za potrebno določiti avtorske nagrade, ki gredo »SIAE« za glasbeno spremljavo zvočnih vložkov v kinematografskih filmih, o d r e j a :

Člen 1. Od kosmatih vstopnin za vse javne kinematografske predstave

v Ljubljanski pokrajini se priznava v prid društvu »Società Italiana degli Autori ed Editori« kot odškodnina za avtorske pravice na glasbeno spremljavo zvočnih filmskih vložkov provizija v višini enega odstotka.

Člen 2. Odstotek iz prednjega člena pobira poverjenik društva »Società Italiana degli Autori ed Editori«, ki ga to predpisno pooblasti.

Člen 3. Ta naredba stopi v veljavo na dan objave v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino.

Ljubljana, 26. januarja 1942-XX.

Visoki komisar
za Ljubljansko pokrajino:

Emilio Grazioli.

Koncentracija filmske industrije v Italiji

V Rimu se je ustanovila nova filmska družba Cine, ki je prevzela filmsko mesto Cine Città. V novo tvrdko so se združile nekatere zasebne tvrdke in se je tako število zasebnih filmskih družb znižalo od 75 na 22. Družba upa, da bo v letu 1942. zvišala število filmov od dosedanjih 100 na 140.

Vsebina: Dr. T. D.: Sveta si zemlja... — Nekatere misli iz adventnih misli škofa ljubljanskega v letu 1941. — V. Z.: Pomen društvene knjižnice. — Društvena kronika. — Odstotek od vstopnin za javne kinematografe. — Koncentracija filmske industrije v Italiji.

Uprava: Pisarna Prosvetne zveze, Ljubljana, Miklošičeva cesta 7. — Odgovorni urednik in izdajatelj Vinko Zor, Sv. Petra c. 80. — Za Zadržno tiskarno v Ljubljani: Maks Blejec

PROSVETNI ODER

FEBRUAR

1942-XX

Gledališče — umetnost

Pojma gledališče in umetnost sta nujno zvezana, kakor sta zvezana pojma glasba in umetnost ali kiparstvo in umetnost. Krivico bi delali gledališču, če bi ga uvrščali kamor koli drugam, ne pa v okrilje umetnosti. V prosvetnem delu smo navajeni na geslo »pouku in zabavi«. Niti pouku niti zabavi noče služiti gledališče, to mu utegne biti šele drugoten namen.

Samo kdor ne pozna umetnosti, sodi, da ljudski oder umetnosti ne potrebuje. Resda je ljudstvu, ki ni v vsakdanjem stiku z umetnostjo, umetnost le pravica in igrarja imenitnejšev in brezdelnejšev. Preprostem človeku je umetnost luksuz, posladek, ki si ga ne more privoščiti, pa si ga tudi ne mara.

Tako gledanje ni pravo. Kakor je vera ljudska in znanost tudi za politika tudi, dasi spadajo duhovni, učenjaki in politiki med gospodo, tako je tudi umetnost ljudska, last naroda. Saj je izšla iz naroda, bila je od nekdaj narodova potreba. Sleherni človek, ki se ni zaprl čustvom, je znal tudi umetniško čustvovati. Kruha in iger so hoteli Rimljani, na atenske slovesne predstave so prihajali Grki romanja, popotnega pevca in pesnika je hotela poslušati vsa soseska, narodna noša je bila umetna, kristjani so hoteli moliti v lepih cerkvah, srednjeveški verniki so žrtvovali za svoje katedrale toliko, da bi nas stokrat osramotili. V srednjem veku so pri gledaliških predstavah sodelovali vsi, igralci in občinstvo.

Vsakdo je potreben umetnosti, kakor je potreben ljubezni in dobre besede. Bodi preprost ali izobražen, samo da je človek. Le izprijenec ne potrebuje umetnosti. Umetnost je nekaj zlahtnega, umetnost zlahtni. Podobna je vitaminom: brez njih ni polnega življenja.

Zmote individualizma

Prepada med ljudstvom in umetnostjo je nemalo kriva umetnost preteklega časa. Preveč se je namreč odtujila narodu, iz katerega je izšla. Individualizem in liberalizem, ta velika greha naše preteklosti, sta jo izrgala ljudstvu iz rok in jo izmaličila.

Individualizem, ki ne pozna občestva, je umetnost podredil volji in užitku po-

sameznika. Individualističnemu igralcu umetnost ni boginja, ki jo mora častiti, temveč lestvica do kariere in slave. Pisatelj, ki ga je zastrupil individualizem, postavi sebe za os svojemu delu, v njegovem delu spoznavamo le njega, le njegov osebni interes, ne pa interesa vsega človeštva. Srednjeveški stavbarji pa so nam neznani, ali njihove veličastne cerkve še danes pojo Bogu čast, še danes nam pogled nanje poteši hrepenenje po lepem.

Liberalizem je dal umetnosti svobodo, ki ni več svoboda. Rešil jo je spon morale, pa jo je vkoval v spono greha. Odvezal jo je vsake dolžnosti, dolžnosti do Boga, do človeštva, do naroda. Umetnost se je razglasila za avtonomno in se obdala z zidom.

Ali je čudno, da je ljudstvo taki umetnosti obrnilo hrbet?

Ali ni naloga prav katoliške prosvete, da skuša občinstvu razen omike posredovati tudi umetnost, ki mu bo godila? Ne morda godila njegovemu izkvarjenemu okusu, ampak njegovi neutešeni potrebi po plemeniti umetnosti. Naši odri pa žal sploh ne mislijo na umetnost, kaj šele na težavno vprašanje, kako ljudstvu umetnost približati.

V kolikor se naša društva umetnostno udeležujejo, se največ na odrskih deskah. Zakaj? Zato, ker je gledališče ena izmed najimenitnejših umetnosti in najbližja skupnostnemu umetnostnemu prizadevanju, ker je najmanj — individualistična.

Gledališče je nemara najprvotnejše med vsemi umetnostmi. Začetka mu gremo lahko iskati v najbolj zgodnje dobe človeštva. Kadar so ljudje skupno dajali duška svojim čustvom vernosti, veselja, zmagooslavja, je bilo to že gledališče. V začetku gledališče brez drame, brez vnaprej napisanega besedila, celo brez zavedne volje po umetnosti, brez gledalcev. To gledališče je lahko obstajalo v ritmičnem plesu ali pa že v predstavljanju kakega dogodka. Če so se razdelili: eni plešejo, drugi zro, jih je vendar vezalo skupno čutenje in skupno doživljanje. To ni bila zabava, ni bilo delovno opravilo, bila je umetnost.

Ko se je gledališče osamosvojilo, si je moralo poiskati svojo značilnost: dramatičnost. Iz napetosti v sproščenju. To da-

je človeku občutek ugodja, pa naj je konec veder ali pretresljiv. Če v borbi idej ni mogoča poravnava, šibkejša stran podleže. Nešteto možnosti sta si poiskala gledališče in drama. Najrazličnejše usode so od začetkov do danes našle pot na oder, najrazličnejše razrešitve sporov so videle odrske deske.

Izrazna polnost

Nobena izmed umetnosti nima toliko v sebi kot naša. Saj leposlovje utegne še mnogo nadrobneje obravnavati enake usode in probleme, kot jih igrana drama, a nima nazornosti, kot jo ima drama, ki ima na voljo živo šahovnico. Slikarstvo in kiparstvo sta nazorna, a nema, medtem ko na odru kraljuje človeški glas. Slikarstvo se giblje v dveh razsežnostih, gledališče pa kakor arhitektura živi v prostoru. Glasba doni na uho, pozablja pa na oko — gledališče dá vidu svoje in sluhu svoje. Glasba ne zmore voditi naše misli, gledališče je v tem enako leposlovju. Upodablajoče umetnosti se raztezajo v prostoru, ne pa v času, leposlovje in glasba se razvijata v času, a ne poznata prostora. Gledališču sta na voljo čas in prostor.

Gledališče namreč združuje vse umetnosti. Arhitektura mu daje okvir, pesniška fantazija snov, ki jo oblikujeta telesna izrazna umetnost in govorna umetnost, ki se v operi stopnjuje v glasbo, igralci in scenaristi jo kot kipi in podobe.

Ta najimenejša vseh umetnosti pa ni morda najcenejša umetnost: stopiš na

deske in igraš. Ves velikanski material mora znati režiser osrediti v to, kar hoče umetnina na odru dopovedati. Učinek gledališke predstave je šibkejši od preproste deklamacije, če ne služi vsaka posameznost istemu skupnemu smotru. Če pa vsak igralec gib sledi volji igrskega vodje, stvorijo vsi skupaj mogočno armado, ki je vsa koncentrirana na isti naskok.

Zato ima gledališče tudi znatno večje zahteve do sodelujočih. Vsak umetnik mora delati in delati, da bo postal vreden svojega poklica, tako mora tudi teaterski umetnik in še več. Pokorščina, na videz čisto neumetnostna krepost, je igralcu vsakdanji kruh.

Največ zahteva gledališče od igralca, a njegovemu slavohelepu najmanj zadošči. Tvoja umetnost umre s teboj, čeprav si dal v svoje delo prav toliko kot kak likovni umetnik ali pesnik. V tistih, ki so te občudovali, še živi spomin nate, z njimi še ta umre. Ustvarjajoči umetniki izgrade celotno umetnino sami iz sebe, tvoja usoda pa je, da ponavljaš besede, ki so ti jih drugi položili v usta. V prvi vrsti si reproduktor, potem šele soustvarjaš. Zato preko tebe gledalci občudujejo pisatelja in režiserja, šele potem se spominjo nate. In če delaš v zboru, kjer je delo prav tako dragoceno, te gledalec niti ne opazi.

In vendar je gledališče pravična umetnost. Vtem ko terjaja, da posameznik ne šteje nič, odkriva vse več: pravo bistvo umetnosti, ki je v občestvenem prizadevanju.

Katoliško gledališče srednjega veka

Srednji vek, za mučeniško dobo prvih stoletij najbolj žarni in najbolj sončni dnevi zmagovite krščanske misli, je ob veličastnih gotskih katedralah, ki so višek in nedosežen vzor zahodnoevropske katoliške umetnosti, rodil tudi teater, svoj in čisto katoliški, ki se je v vsej zgodovini za grškim teatrom najbolj približal tistemu, kar naj gledališče bo, namreč z lepo povedko na odru dvigati duše gledalcev in jih usmerjati k najvišjim duhovnim vzorom — do samega Boga.

Izvirna tvorba

Srednjeveško gledališče ni kot druge vrste umetnosti nadaljevanje stare grške in stare rimske poganke kulture, ki jo je s svojim duhom prevelo zmagovito krščanstvo. Je marveč izvirna tvorba, ki sta jo rodila izraziti duhovni čas in stara človekova nujna, na odru ustvarjati videz življenja.

Še nikoli prej in nikoli pozneje se gledališče ni tako močno in s toliko življenjsko silo kot v srednjem veku zavedalo svojega pravega izvora, da je nam-

reč zraslo iz bogoslužja ter je tako po vseh visokih duhovnih in božjih vzorih izmed vseh vrst umetnosti najbližje najvišji umetnosti, ki je v Bogu. Nikoli prej, nikoli pozneje se ni umetnik tako močno zavedal, da mu je sposobnost oblikovanja, bodi v gradnji veličastnih svetišč božjih, bodi v slikarstvu, ali pa spet v poeziji, ki sta ji svoje prelepe mozaike zložila Francišek Asiški in Dante Alighieri s svojo »Božansko komedijo«, na slednjic tudi in zelo močno v gledališču, dana od Boga samega kot svetopisemski talent, ki bo zanj nekoč nevredni hlapec odgovor dajal pred Večnim gospodarjem. Srednjeveški igralci duhovnih katoliških misterijev, miraklov in moralitet so se te odgovornosti v polni meri zavedali, kot se zaveda duhovnik svojega božjega poslanstva med grešnimi ljudmi in ga skuša z vsemi svojimi močmi dosegati. Pa še eno je rodil srednji vek v gledališču: Nikoli za grškim gledališčem ni noben teater svoje umetnosti ljudem tako približal kot srednjeveško gledališče. Zato smemo po pravici srednjeveško umetnost imenovati

umetnost za človeka

Ni umetnik zaradi samega sebe ne zaradi izbranega kroga ljudi, prav tako ni umetnost sama sebi namen in uživanje umetnin ni namenjeno le nekaterim, ki si tak užitek lahko privoščijo. Umetnost je marveč le sredstvo, lepo in plemenito sredstvo za doseg višjih ciljev, ki naj k njim človeka in njegovo v zemljo zaverevano naravo dviga in vodi. Vedno in povsod od začetka sveta, odkar umetnost je, prevladujeta in se bijeta med seboj dve skrajnosti — dobro in zlo. To sta smer duha in smer zemlje. Znanstveniki so ju imenovali idealistična in naturalistična smer. Sredi med njima niha in utriplje nekaka srednja, pa v tem primeru ne najboljša pot: realistična umetnostna smer. Vsaka smer ima svoj trdni odsev v umetnikovem svetovnem naziranju, v njegovem pojmovanju sveta in življenja. Umetnik idealistične smeri je umetnik izbranega, duhovnega gledanja na svet, umetnik naturalistične smeri je umetnik zemskega, snovnega, materialističnega gledanja na svet. Katolištvo si tod v srednjem veku ni zastavljalo nobenih ugank. Vsem in vsakomur je bilo očitno in jasno, da mora umetnik, ki hoče svojo umetnost približati božjim vzorom, usmerjati svoje delo v smislu in po načrtih idealistične, duhovne smeri v umetnosti.

Srednjeveško gledališče se je ko grško razvilo iz bogoslužja. Ze zgodaj so ljudje začutili, kakšen prelep in plemenit čar dajejo njihovemu verskemu izživljanju sveti obredi, procesije, skupno petje in molitve. Zato so jih opremljali in prirejali z največjim sijajem, v silni spoštivosti in resnosti. Ob njih so se zbiral, se navduševali za svete vzore, molili in prepevali ter s svojo pobožnostjo slavili Boga Najvišjega. Iz tega se je kaj kmalu porodila potreba, da so tudi obrede predstavljali ob posebno velikih praznikih cerkvenega leta nazorno živo in z vsem sijajem. Tu pa nam je že iskati prvih zametkov poznejšega velikega katoliškega srednjeveškega teatra, kakor nam je izvora grškega teatra in grške drame iskati v bogočastju boga Dioniza, ki je bil zmogel temo in prinesel pomladno luč na brstečo zemljo. Saj je tudi srednjeveška duhovna igra ko grška drama ves čas ohranila svoj globoko verski in duhovni značaj, svoje motive in vsebino je zajemala iz svetopisemskih prigod in iz usnega izročila, v njej nastopajo svetniki in svetnice božje, angeli in zli duhovi, prečesto sam Gospod Bog.

Trije prazniki v cerkvenem letu so prav posebej navdihovali in z neko skrivnostno močjo objemali srednjeveškega človeka. To so bili Božič, Velika noč in Marijini prazniki. Veliko božično skrivnost učlovečenja in rojstva Sinu božjega so začeli v cerkvah prikazovati z jasicami, ki so jih predstavljale žive osebe. Prihod

treh Modrih, njihov obisk pri Herodu je nudil dramske snovi dovolj. Prav tako vsi praznični obredi Velikega tedna, trpljenja in smrti Gospodove, Njegovega veličastnega vstajenja, vnebohoda in poveličanja, Marijino oznanjenje, njena trpka žalost, njena smrt in njeno vnebovzetje. Osebe, ki so v teh obredih nastopale, so dolgo predstavljali samo duhovniki. Besedilo cerkvenega bogočastja je bilo sprva edini dramski tekst, ki so ga pri teh obredih uporabljali. Vse te predstave so se odigravale po cerkvah, ki so s svojo mogočno, v nebo kipečo gradbo nudile dovolj močno prizorišče. Ker pa je počasi začel motiti v teh predstavah cerkveno zbranost smešni del igre, ko sta na primer Peter in mladi Janez tekla h grobu, ko so žene kupovale mazila in podobno, je Cerkev odločila, naj se uprizorjanje vrši pred cerkvijo. Tako je tudi ostalo potem skozi ves srednji vek.

S tem da je prišel teater pod milo nebo, se je v vsej polnosti razmahnil in ustvaril neminljive duhovne umetnine, ki še danes z vso spoštljivostjo privabljajo množice gledalcev.

Osnovo vsem duhovnim igram srednjega veka je dajalo sveto pismo s starim in novim zakonom, legende o Materi božji, življenje svetnikov in prvih mučencev, križarske vojske, ustno izročilo in premnogi spisi cerkvenih očetov. Iz te osnove so se porodile tri vrste iger: mirakli, moralitete in misteriji.

Mirakli

Mirakli ali čudežne igre so svojo vsebino zajemali iz starih legend o Materi božji, prikazovali so borbo grešnega človeka s hudobnimi silami, ki jih predstavlja satan s svojo tropo, v njihovo dejanje pa vselej čudežno poseže najsvetejša Devica, ki s svojo božjo močjo grešnika reši in ga pripelje spet na pravo pot k Bogu. To vrsto iger predstavlja najbolj vidno duhovna igra o odpadlem duhovniku Teofilu in staroflamska duhovna igra, ki nosi naslov »Prelepa igra o Marici in hudiču«.

Moralitete

Moralitete so predstavljale poseobljene človekove strasti in slaba nagnjenja, njegov boj in nihanje med dobrim in zlim, borbo božjih angelov in satana za človekovo dušo. To vrsto iger predstavlja znana igra o »Sleherniku«. Zanimivo pri vseh teh predstavah je, da slednjič vedno zmagajo višje, božje sile. Koliko nasprotje z današnjimi dramami, ki iščejo in hlatajo za rešitvijo, pa je ne iščejo in ne najdejo tam, kjer je — v Bogu. Tako nikoli ne zasledimo v srednjeveških duhovnih igrah, da bi si glavni junaki v obupu jemali življenje, saj se od početka do konca zavedajo, da je Bog tisti, ki odloča o življenju in smrti posameznika.

Misteriji

Tretja vrsta iger, ki so se najbolj pozno razvile pred cerkvijo, ker so bile dolgo in od vsega početka v cerkvi, so igre, ki jih imenujemo **misteriji**. To ime izhaja iz latinske besede ministerium, kar pomeni službo pri cerkvenem obredu. Snov tem igram je nudilo sveto pismo. V to vrsto iger gredo vse božične in velikonočne igre. Svoj višek so dosegli misteriji v pasijonskih igrah o Gospodovem trpljenju in vstajenju, ki so jih prikazovali ali pred cerkvijo ali pa na posebnih v ta namen prirejenih vozeh, ki so jih vozili kot pasijonsko procesijo po mestu. Pasijonske igre so v ljudeh zapustile nepozabne vtise. Še danes jih predstavljajo po vsem svetu z največjim spoštovanjem in globoko duhovno zbranostjo in vernostjo.

Vtis, ki so ga vse te našteje vrste iger zapustile v ljudeh, je bil veličastno mogočen. Saj so odhajali od njih ko Grki od svojih predstav očiščeni in okrepcani. Nič niso ko danes kritizirali igranja in igralcev, plemenita duhovna vsebina jih je prevzemala v dno srca in prenekatere spreobrnjenje zakrnjenega grešnika je imelo svoj vzrok v prečudoviti srednjeveški duhovni igri. Lep primer tega nam v igri sami kaže že omenjeni mirakel o Marici in hudiču, ko se grešna Marica ob prizorih iz srednjeveške igre o »Bogu in advokatu Hudobi« iznenada zave svojega strašnega greha ter se iz veseljaškega in

grešnega dekleta spremeni v sivopepel-nato spokornico.

Vsi stanovi so kar tekmovali, kdo bo več pripomogel k sijaju in uspehu predstav. Plemiči so dali denar in sijajno opremo, cehi, ta blesteča ustanova srednjeveškega obrtniškega življenja, so prispevali igralce, oblačila, v pasijonskih procesijah na priliko so prevzeli uprizaritev in polno opremo posameznih slik na vozeh, študentje, ki so bili precej drugače idealni od naših sedanjih študentov, so si šli v največjo čast, če so smeli predstavljati katero izmed oseb, ki so v igri nastopale.

Duhovni uspeh iger je bil popola tudi zato, ker je pri predstavi vselej sodelovalo tudi občinstvo, bodisi s pesmijo ali molitvijo, z množičnimi zbori, ki so tako izpričali tisto povezanost med igralci in gledalci, katere danes tako močno pogrešamo. Povezanost med igralci in gledalci pa je nujni in bistveni pogoj, če hočemo s svojo igro doseči tisti uspeh, ki si ga vsak igralec zase in skupno vsaka igralska družina želi. Seveda je bilo v srednjem veku to lažje doseči, ker med ljudmi ni bil čisto nič razpasen tisti zli individualizem in osebna nadvrednost, ki danes žanjeta po svetu tolike uspehe.

Pri srednjeveških duhovnih igrah se lahko učimo, kaj je teater v svojem pravem pomenu in kaj bi tudi danes prav ko nekdanj moral biti, če hočemo doseči tisto vse oživljajočo krščansko sporazumnost in ljubezen med ljudmi.

Kronika

Ljubljana igra

Svojčas smo se v latinskih šolah učili, da boginje lepih umetnosti med vojsko počivajo. Izrek se nam je že brez dokazovanja zdel kaj moder in resničen. Danes pa ga vsak dan znova okušamo in preskušamo.

Že zadnjič smo v tem listu napisali, da je sodobni človek ves vrtoglav, da kar ne najde trdnih tal pod seboj, da se torej lovi in zaletava tja, kjer bi se mu v drugačnih okoliščinah ne zdelo vredno njegovega človeškega dostojanstva. Vse to smo opazili ob krstni predstavi Leskovčeve »Vere in nevere«. Tako popolnega nerazumevanja za resno delo, takega obupnega nesmisla za globlje duhovne dobrine, za trajnejše umetniške vrednote, za izbrušenejšo bisere lepote res nismo še nikoli prej videli. Pa nismo samo mi tega opazili. Uvideli so tudi drugi dobri dušeslovci in brž postregli ljudem s takim blagom, ki jim gódi in jim daje priložnosti, da se dodobra spro-

stijo in zadostijo svojim nazovlumetniškim in psevdokulturnim zahtevam.

Ljubljana igra. Na vsakem decimetru praznega prostora lepak, ki vabi, vabi kričavo in prevejano sejmarsko, le noter, le noter! Smeh, krohotanje, pozabljenje. In ljudje se gnetejo, se trgajo za vstopnice, drago plačujejo toliko zaželeno pozabljenje vsega in odhajajo s predstav še bolj prazni, še bolj puhli, kot so bili dotlej. Praznina, praznina! Ni več možgan, ki bi si upali načeti tudi drugačno hrano, mogoče res na videz puščobnejšo, bolj dolgočasno, v resnici pa edino vredno človeka ter njegovih umskih in srčnih sposobnosti in dolžnosti.

Članek arh. Vlada Gajška o načelih sodobne scenske gradnje, ki smo ga delno priobčili v januarski številki, se bo nadaljeval v prihodnji številki.